

El primer pas d'un llarg camí

Tot i que no fou una sorpresa, perquè les enquestes ho advertien, el resultat obtingut per la formació que encapçala Bart De Wever, la Nova Aliança Flamenca (N-VA), a les eleccions parlamentàries del dia 13 de juny a Bèlgica ha causat una gran sotragada polític a tot Europa. Els 27 escons obtinguts per l'N-VA, dels 150 que té el parlament federal, converteixen l'independentisme flamenc en la primera força política de Flandes. Però ara, per tal de formar govern, caldrà que l'N-VA es posi d'acord amb el partit socialista de Valònia, que encapçala Elio Di Rupo; unes negociacions que es preveuen llargues i complexes. De fet, moments després de saber-se els resultats, De Wever va mirar de calmar les pors dels valons i dels partidaris d'una Bèlgica unida assegurant que el seu independentisme és "tranquil"; és a dir, que la seva proposta de separació preveu, abans, la creació d'una confederació de dos estats, Flandes i Valònia, units, de moment, sota el paraigua de la monarquia.

Sigui com sigui, a Bèlgica gairebé ningú no dubta que si el projecte de l'N-VA continua creixent, el camí cap a la independència de Flandes serà difícil d'aturar. La voluntat del poble flamenc ha fet que, quan encara no fa ni 200 anys de la independència de Bèlgica, hagi començat el compte enrere cap a l'aparició de dos nous estats europeus. Això serà, sens dubte, la culminació de les reivindicacions d'emancipació llançades pel moviment nacionalista flamenc cap a final del segle XIX com a resposta a la repressió contra la llengua i la cultura flamenques; un moviment que s'ha manifestat al llarg dels anys per mitjà de diverses tendències: l'autonomista, la federal, la confederal, la separatista i, fins i tot, a través de la que reclama l'annexió de Flandes a Holanda, país amb el qual comparteix la llengua neerlandesa.

Un país, una llengua. El nacionalisme flamenc va néixer, doncs, com un moviment que reivindicava el flamenc

Els separatistes flamencs han fet un pas cap a la independència de Flandes. La victòria de la Nova Aliança Flamenca a les eleccions parlamentàries significa el primer gran èxit d'un moviment que té les arrels a final del segle XIX.

com la llengua oficial de Bèlgica. Amb aquest terme, de fet, es designen tot un seguit de dialectes que l'any 1896 foren agrupats sota el paraigua de l'estàndard del neerlandès. Avui dia, el flamenc compta amb uns sis milions de parlants, la majoria al nord i a l'est de Bèlgica, tot i que a Brussel·les, la capital, només el parla aproximadament un 15%. La repressió contra la llengua i la cultura flamenques va començar l'any 1794, quan el govern de la França revolucionària va annexionar Bèlgica al seu territori. El 1815, després de la derrota de Napoleó, Bèlgica fou lliurada a Holanda, fins que, el 1830, contra la voluntat de molt flamencs, que preferien continuar formant part d'Holanda, va esdevenir un estat independent. La independència de Bèlgica, a més, va comportar la creació d'un estat unitari, on només hi havia una llengua oficial: el francès.

En aquest sentit, tot i que la Constitució del 1831 va reconèixer la llibertat dels ciutadans d'expressar-se també en neerlandès i en alemany, el francès es va mantenir com a llengua dominant de la vida pública, sobretot pel que fa

a l'administració, a la justícia i a l'educació. A més, el francès va esdevenir la llengua usada per l'aristocràcia i la burgesia flamenques, de manera que els neerlandòfons van ser apartats dels llocs de representació i de l'administració.

Per aquesta raó, a final del segle XIX, el moviment nacionalista flamenc va començar a reivindicar que l'educació fos en neerlandès, com també a exigir la presència d'aquesta llengua a l'administració i a la justícia. El moviment nacionalista flamenc va aparèixer, doncs, com una reacció a les discriminacions imposades a un poble que no coneixia pràcticament el francès i que volia tenir accés a la justícia, a l'educació i a la cultura. Una de les primeres victòries simbòliques dels flamencs va arribar el 1909, quan el rei Albert I va prendre possessió parlant en totes dues llengües. Però val a dir que, paral·lelament a l'aparició del nacionalisme flamenc, va sorgir també un moviment való —que s'oposava a l'altre per raons lingüístiques, però també polítiques—, amb l'objectiu, sobretot, de contrarestar la majoria demogràfica dels flamencs.

Un altre moment important en la història del nacionalisme flamenc va arribar durant la Primera Guerra Mundial, quan una organització de soldats flamencs que formaven part de l'exèrcit belga va queixar-se de la discriminació que rebia la seva llengua, tant dins l'exèrcit com a tot l'estat. Aquesta reivindicació fou explotada pels alemanys quan van ocupar Bèlgica, perquè van convertir el flamenc en la llengua de l'administració i l'educació, tot i que amb l'objectiu de crear més divisió. Acabada la guerra, el principal partit nacionalista flamenc, el Frontpartij, va obtenir la primera victòria electoral. A partir d'aleshores aquest moviment es va anar enfortint. L'any 1930, el Vlaams National Verbond va esdevenir la principal força nacionalista flamenca i va començar una etapa de demanda de més autonomia. El 1932 el neerlandès va ser reconegut com l'única llengua de Flandes.

El líder de l'N-VA, Bart De Wever, saluda els seus seguidors, el diumenge 13 de juny, després de saber-se la victòria electoral d'aquest partit.

Canvi de tendència. Les diferències econòmiques entre Flandes i Valònia van començar a aparèixer durant el període d'entreguerres, entre els anys 20 i 30 del segle XX. L'economia de la rica Valònia va entrar en decadència, a conseqüència, principalment, del declivi de la potent indústria siderúrgica i del carbó. En canvi, l'economia de Flandes va viure un fort impuls, afavorida, sobretot, pel desenvolupament d'una indústria basada en nous sectors emergents com, per exemple, l'elèctric, el de l'automoció o l'aeronàutica. Tanmateix, l'esclat de la Segona Guerra Mundial va interrompre aquest creixement, a la vegada que agreujava el conflicte comunitari. Novament amb l'objectiu de fomentar les diferències entre francòfons i neerlandòfons, els ocupants alemanys van convertir el flamenc en la llengua de l'administració i l'educació. Això a banda, el nacionalisme flamenc va sortir perjudicat de la col·laboració del Vlaams National Verbond amb els nazis, amb el pretext de voler pal·liar la llarga discriminació que Flandes

havia sofert durant anys. Aquesta col·laboració també va originar una forta divisió dins el poble flamenc, a la vegada que va donar motius als francòfons per a recriminar als nacionalistes aquesta actitud, fins i tot molts anys després d'acabar el conflicte.

Fos com fos, a la fi de la Segona Guerra Mundial l'economia de Bèlgica va experimentar un nou canvi, favorable, una vegada més, als territoris del nord. Nombroses fàbriques, sobretot relacionades amb la indústria petroquímica, es van desenvolupar a la zona d'Anvers, la segona ciutat més important de Flandes. Els ajuts a la reconstrucció d'Europa, de fet, van afavorir el desenvolupament de la indústria flamenca en general, cosa que va permetre de posar les bases de la moderna economia de Flandes; un dinamisme que s'observa també avui

dia, perquè Flandes continua prosperant, mentre Valònia recula. Les reivindicacions separatistes flamenques, de fet, troben un fort argument en la dependència del sud pobre respecte al nord més ric.

El nacionalisme es fa fort. El nacionalisme flamenc va obrir una nova etapa amb la creació de Volksunie, que significa 'unió del poble'. Volksunie va néixer el desembre del 1954 com a resultat de la conversió en partit d'una llista electoral, la Christelijke Vlaamse Volksunie, formada per nacionalistes flamenques, que va obtenir un diputat a les eleccions que s'havien fet l'abril d'aquell any. La principal reivindicació d'aquesta nova formació era obtenir més autonomia dins la federació belga. L'aparició de Volksunie va radicalitzar el

Durant la Primera Guerra Mundial els soldats flamenques van queixar-se per la discriminació lingüística

Un grup d'independentistes flamencs es manifestaven el mes d'abril passat a Brussel·les.

panorama polític belga, a la vegada que va debilitar les forces polítiques tradicionals: els demòcrata-cristians, els liberals i els socialistes. Volksunie va créixer amb força a partir dels anys 60: va passar de 5 diputats i 2 senadors l'any 1961 a 21 i 19, respectivament, el 1965.

Durant aquells anys, de fet, es va establir la primera frontera lingüística entre les àrees francòfona i neerlandòfona. Això va donar peu, l'any 1963, a implantar diverses lleis lingüístiques, per al flamenc, el francès i l'alemany, als diversos territoris. Els anys 70, Volksunie augmenta un grau les demandes de més autogovern per a Flandes, i defensa el federalisme, tot i que amb la vista posada en la creació d'un estat independent. De fet, la nova constitució del 1970 va dividir el parlament estatal en grups lingüístics, i afavorí sobretot flamencs i valons.

Fruit de tot plegat, Bèlgica és avui dia un estat federal, compost de tres comunitats i tres regions. Les tres comunitats són la flamenca, la francòfona i la germanòfona, mentre que les regions administratives són Flandes, Valònia i la ciutat Brussel·les. Tot i que els flamencs són majoria –aproximadament el 57% del total de ciutadans belgues–, el parlament federal atorga tants escons a francòfons com a neerlandòfons. El govern federal ha de ser compost, a més, per representants de totes dues comuni-

tats a parts iguals, deixant de banda el primer ministre.

Les arrels de l'independentisme. L'any 1977 el moviment nacionalista flamenc va tenir un fort revés. Aquell any Volksunie va viure una escissió, de la qual va néixer el Vlaamse Volkspartij, encapçalat per Lode Claes. El motiu de les desavinences fou que la línia que liderava Claes volia fer el pas del federalisme cap

L'aparició de Volksunie l'any 1954 va radicalitzar el panorama polític belga

a la independència. L'any següent, aquesta formació es va unir al Vlaams Nationale Partij, liderat per Karel Dillen, per tal de formar el Vlaams Blok. A partir d'aleshores, el Vlaams Blok va continuar creixent, sobretot a costa de Volksunie. A les eleccions del 1991 i el 1994, el Blok va obtenir uns bons resultats a Anvers.

El Vlaams Blok va focalitzar el seu discurs en el desequilibri fiscal que sofreix Flandes respecte a Valònia, en

la independència i també en la immigració, cosa que el 2004 li va comportar una condemna per racisme. Aleshores, els seus membres van formar un nou partit, el Vlaams Belang, que ben aviat va aconseguir aglutinar el 24% del suport dels votants flamencs. El 2006 el Vlaams Belang, que vol que Flandes es converteixi en un nou estat europeu amb la capital a Brussel·les, va reeixir a introduir el debat sobre la independència al parlament federal belga.

Al seu torn, Volksunie, a partir de l'escissió dels anys 70, va continuar el seu periple d'una forma més moderada. Amb els anys, però, va acabar convertir-se a l'independentisme, tot i que sense la bel·ligerància d'extrema dreta que professa el Vlaams Belang. Això no obstant, Volksunie no va poder llimar les diferències internes, que es van agreujar a partir del 2000. Per això, un any després la formació es va desintegrar. Alguns dels seus parlamentaris es van integrar en unes altres formacions, algunes de dreta, com la democràcia cristiana (CD&V), o d'esquerra, com Agalev. La majoria dels seus militants, tanmateix, van formar un altre partit: la Nova Aliança Flamenca. L'any 2003 es va presentar per primer cop a les eleccions federals, però el límit del 5% li va impedir d'entrar al parlament.

La principal reivindicació de l'N-VA és la independència; és a dir, convertir Flandes en un nou estat dins la UE. Un dels seus arguments és el desequilibri fiscal que pateix Flandes respecte a Valònia. L'any 2005 el *think tank* In de Warande, proper a l'N-VA, va publicar un informe que explicava la repercussió econòmica de la solidaritat de Flandes amb Valònia i Brussel·les, que estimaven en uns 11.000 milions d'euros anuals. Set anys després de la primera participació electoral, l'N-VA ha esdevingut el partit majoritari de Flandes, i s'ha imposat amb el 29,5% dels vots. Mai un moviment que demana la independència de Flandes no havia obtingut la victòria en unes eleccions parlamentàries a Bèlgica. Ara caldrà veure si el camí que s'ha obert amb les eleccions del 13 de juny tindrà continuïtat o no.

Xevi Camprubi